УДК 657.21:006.032

А.О. Поставний, асистент аудитора *(ТОВ «АФ Рьодль Аудит»)*

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ЗА УМОВ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ

У процесі фінансово-господарської діяльності у підприємства постійно виникає потреба в проведенні розрахунків зі своїми контрагентами. Відвантажуючи виготовлену продукцію, підприємство, як правило, не отримує оплату одразу, тобто відбувається кредитування покупця. Таким чином, протягом періоду від моменту відвантаження продукції до моменту надходження платежу засоби підприємства знаходяться у вигляді дебіторської заборгованості

Методологічні засади обліку дебіторської заборгованості встановлені П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», який містить перелік принципів та методів, згідно з якими відбувається визнання, оцінка та класифікація дебіторської заборгованості в бухгалтерському обліку. Міжнародні ж стандарти фінансової звітності не передбачають окремого стандарту для дебіторської заборгованості. Визнання, класифікація та розкриття інформації щодо дебіторської заборгованості містять МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття», МСБО 1 «Подання фінансових звітів" та МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка».

Підприємства, які складають звітність згідно міжнародних стандартів встановлюють принципи та методи обліку операцій з дебіторської заборгованості в своїй обліковій політиці. Зокрема в обліковій політиці фіксується метод створення резерву сумнівних боргів. Методика нарахування резерву сумнівних боргів згідно міжнародних стандартів має свої специфічні особливості. Так, резерв сумнівних боргів складається з двох елементів: загального резерву та індивідуального резерву. Індивідуальний резерв нараховується виходячи з оцінки платоспроможності окремих дебіторів, іншими словами він включає усі борги стосовно яких у підприємства є сумніви щодо їх погашення збоку покупців. Даний вид резерву втілює в собі страхування індивідуальних ризиків, які вже є відомими підприємству. Загальний резерв втілює в собі страхування тих ризиків, які на момент нарахування резерву не відомі підприємству, але потенційно можуть виникнути протягом подальшої діяльності. Даний резерв нараховується шляхом множення загальної суми дебіторської заборгованості за вирахуванням індивідуального резерву на середній

коефіцієнт, який визначається як відношення сум непогашених боргів до дебіторської заборгованості за останні декілька років. Правильність нарахування таких резервів вимагає значної уваги, зокрема при проведенні аудиту дебіторської заборгованості.

Метою аудиту дебіторської заборгованості є підтвердження (або не підтвердження) аудиторами тверджень керівництва стосовно відображення дебіторської заборгованості у фінансовій звітності – існування, повнота, оцінка.

Першочерговою процедурою при проведенні аудиту дебіторської заборгованості є підтвердження сальдо розрахунків станом на дату балансу. Дана процедура здійснюється шляхом направлення аудитором запитів контрагентам підприємства, в яких він просить вказати суму заборгованості станом на кінець року. Після отримання відповідей, аудитор проводить звірку між даними бухгалтерського обліку та даними підтверджень. Крім того, заборгованість в іноземній валюту підлягає перерахунку за офіційним курсом гривні на останній день року. За допомогою даних процедур аудитор робить висновки стосовно існування та повноти відображення дебіторської заборгованості у фінансовій звітності.

Обов'язковому аналізу під час проведення аудиту дебіторської заборгованості підлягає правильність нарахування резерву сумнівних боргів. В даному випадку аудитор аналізує обороти з дебіторами протягом фінансового року, строки виникнення та непогашення заборгованості, рівень погашення заборгованості після дати балансу, інформацію про можливі судові справи з контрагентом, дані відносно можливого банкрутства покупця. На підставі проведеного аналізу, аудитор робить висновок стосовно необхідності нарахування резерву сумнівних боргів. За допомогою наведеної процедури аудитор висловлює думку стосовно правильності оцінки дебіторської заборгованості на кінець звітного періоду.

На кінцевому етапі, аудитор узагальнює усю наявну інформацію та робить загальний висновок стосовно обліку дебіторської заборгованості та необхідності внесення можливих коригувань до системи бухгалтерського обліку, крім того, аудитор може винести свої рекомендації стосовно покращення процесу обліку дебіторської заборгованості, які можуть в подальшому впроваджуватись керівництвом підприємства.